

Кіберніж: здобутки, проблеми, перспективи

П'ять років тому, 29 серпня 2009-го, вперше в Україні було зроблено операцію з допомогою новітньої роботизованої радіохірургічної системи

60

За вікнами Медичного центру «Кіберклініка Спіженка» – високі, близькі, мовби рідні, вічнозелені сосни. На них любив дивитися засновник цього унікального закладу, перший міністр охорони здоров'я України, народний депутат Верховної Ради України першого та другого скликань, доктор медичних наук Юрій Спіженко (1950–2010). Їх сьогодні споглядають і пацієнти, і продовжувачі великої справи фундатора центру – лікування онкохворих без наркозу, скальпеля та болю.

– Наша клініка – єдиний у Східній Європі заклад, який здійснює повний цикл діагностики та лікування онкологічних захворювань з допомогою системи «Кіберніж», – розповідає **директор медичного центру Олександр СПІЖЕНКО**. – За п'ятиріччя діяльності нам довірили турботу про своє здоров'я 14 тисяч пацієнтів із 32 країн світу.

Сьогодні маємо новітнє устаткування для проведення всіх необхідних діагностичних процедур.

Це, зокрема, комп'ютерна, магнітно-резонансна та позитронно-емісійна томографія, онкоскринінг і всебічні лабораторні дослідження. Вирішальний чинник тут – раннє виявлення захворювання.

– **Скільки триває сеанс лікування кіберножем?**

– Як правило, від тридцяти до дев'яноста хвилин.

– **Отже, кіберніж...**

– Це спеціальна робототехнічна радіохірургічна система, яка видаляє ракові пухлини без хірургічного втручання.

– **Тобто традиційного скальпеля немає...**

– Саме так. Немає не лише розрівів, анестезії, а й болю, крові та довгого перебування в лікарні. Кіберніж – перша і єдина система у світі, що забезпечує

безболісний не хірургічний варіант лікування онкохворих. Сучасний маніпулятор (своєрідна роботизована «рука») дає змогу із понад 1800 позицій підводити іонізуюче випромінювання до будь-якої частини тіла людини. Тут субміліметрова точність неодмінна. Ефективність лікування – до 98% на першій та другій стадіях хвороби.

– **Але ж недуга проявляється по-різному...**

– Саме тому лікування завжди індивідуальне. Вибір способів залежить від типу й розміру пухлин, ступеня злості, віку пацієнта й супутніх хвороб. Отож, крім кіберножа, маємо також лінійний прискоро-

рювач останнього покоління. Застосовується він, коли в пацієнта – третя або четверта стадія хвороби. Лінійний прискорювач забезпечує високу ефективність дози опромінення пухлин різних розмірів і форм, захист здорових органів та тканин, а також, що дуже важливо, скорочення часу опромінення. Під його дією ракові клітини гинуть, а навколишні здорові – в подальшому відновлюють свої функції.

Застосовуємо також і комбіноване лікування, коли лінійний прискорювач впливає на пухлини та метастази великими полями, а кіберніж остаточно знищує ракові клітини. Променева лікування може доповнювати хіміотерапію.

– Хотілося б звернути особливу увагу й на те, що кіберніж або «просторовий скальпель» – не лише безболісна, а й безпечна альтернатива хірургічним втручанням, – додає **головний лікар Владислав БУРИК**.

– Сучасна променева терапія йде шляхом зменшення опромінення та максимально можливого виключення з цього процесу здорових тканин. Велику роль відіграють тут наші фізики, які не лише застосовують найновіші високотехнологічні розробки, а й беруть активну участь у наукових дослідженнях, постійно співпрацюють із зарубіжними колегами.

Перед нами стоїть одне з найважливіших завдань: дуже точно опромінення вогнищ ураження. Оптимальний варіант такий: одноразове підведення до пухлини сотень пучків (високих доз) іонізуючого випромінювання, зібраних в єдиний потужний пучок. Його вплив можна порівняти з дією скальпеля, який видаляє вогнище ураження. Використання лінійних прискорювачів нового покоління породило принципово нові види дистанційної радіотерапії: *IMRT* (радіотерапія з модуляцією інтенсивності) та *IGRT* (ведено зображенням променеву терапію), а також радіохірургію.

– **Плюси – це добре. Але ж, очевидно, є й мінуси.**

– Ефект від лікування настає не відразу, а через два-три місяці. Деякі пухлини зникають дуже повільно, а деякі – лише перестають рости (контрольні дослідження проводимо, як правило, раз на півроку). Ураження до трьох сантиметрів кіберніж видаляє повністю, а ось пухлини великих розмірів піддаються гірше.

З огляду на це останнім часом активно розвивається протонна терапія, яка використовує заряджені елементарні частинки ядра атому водню. Найголовніша перевага протонного пучка та, що він спрямовується безпосередньо на вогнище ураження. Нині ми активно розвиваємо цей напрям і самі, і разом із зарубіжними колегами, зокрема з онкологічного центру протонної терапії у Празі.

– Співпраця із закордонними клініками – наша давня й незмінна традиція, – наголошує **президент центру, кандидат медичних наук Наталія СПІЖЕНКО**. – Нагадаю, що кіберніж розробив 1992 року професор Стенфордського університету (США) Джон Адлер. Уже 1999-го розпочалося лікування новим пристроєм пухлин голови та шиї, а згодом – пухлин будь-якої локалізації. Са-

61

ме цей досвід ми й запозичили. Відтоді світовий рівень – для нас не лише орієнтир, а й єдино прийнятний алгоритм повсякденної діяльності. Звичайно, така націленість нерідко викликала нерозуміння в нашому медичному середовищі, породжувала чимало організаційних проблем. На щастя, їх вдавалося розв'язувати раніше і вдається й нині.

Під час створення центру наші спеціалісти ознайомилися з роботою схожих клінік Італії, Німеччини та Франції, навчалися у США. Чимало зарубіжних фахівців стали постійними консультантами центру. Юрій Спіженко як основоположник ери вітчизняної радіохірургії багато зробив для того, щоб у нашій країні якомога ширше використовували світові технології, які допомагають перемагати рак, щоб українські онкологічні центри вийшли на рівень медичних закладів Маямі, Парижа та Стенфорда.

У день відкриття нашої клініки пролікували першого пацієнта з діагнозом «рак мозку», згодом – першого пацієнта з раком легенів, а через півроку – хворих на рак печінки, нирок, підшлункової залози та інших органів. Кіберніж змінив уявлення про лікування онкозахворювань. Його унікальна технологія дає змогу знешкоджувати як злоякісні, так і доброякісні новоутворення різного розміру та локалізації: пухлини головного й спинного мозку, хребта, легенів, передміхурової і підшлункової залоз, нирок і печінки. Донедавна діагноз «рак» лунав як вирок, а слово «ніж» викликало страх та біль. Сьогодні кіберніж вселяє в пацієнтів надію на одужання й пропонує альтернативу – безболісний не хірургічний варіант для тих, хто має неоперабельні або складні для хірургічного втручання пухлини.

Ми вдячні творцям кіберножа Джонови Адлеру, котрий назвав нашу клініку осердком здоров'я, що розвивається динамічніше за інші світові онкологічні лікарні. Наш центр – єдиний у Східній Європі акредитований представник у Всесвітній Асоціації *Cyberknife Society*. Завдяки цьому лікарі можуть цілодобово отримувати онлайн-консультації з 26 клінік США.

Нині майже щодня лунають тривожні дзвінки з Донецька та Луганська: онкохворі просять невідкладної допомоги. Ми робимо все для їхнього порятунку. У вільні хвилини я дивлюся у вікно й бачу там не лише високі сосни, а й майданчик, де має стати третій корпус клініки. Хочеться збудувати його якнайшвидше, щоб пацієнти і з нових вікон бачили наших обнадійливих вічнозелених сусідів.

Розмову вів
Микола СЛАВИНСЬКИЙ.